

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGVEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

1909. év, május 15.

X. FÜZET.

XLVIII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évi díj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utczá 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio“ teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közlelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ívnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K, ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félévekre s ilyeneken is csak az egyik oldallapra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altisztek részére. Szerkesztik *Sugár Károly* és *Balogh Ernő* m. kir. erdőmesterek. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZEBNAPTÁR 1909. ÉVI (28.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Áráat legczélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.

AZ ERDŐR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEK ÉS FELELETEKBEK. Irta: *Bedő Albert*. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: *bölcsházai Belházy Emil*. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos* és *Mágócsi-Dietz Sándor*. I. kötet Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

A TOLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: *Fekete Lajos*. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K, másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is *Selmeczbányán*.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLVIII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

10. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☼ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árárt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek. ☞

(Telefon: 37—22.)

A természeti emlékek fenntartása.

Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter figyelmét már 1901-ben fölkellette az a mozgalom, amely — akkor még csak szűk körben — a külföldön megindult volt és a természeti emlékek megóvására irányult. A közfigyelem azonban nálunk akkor még nem fordult volt kellően erre a kérdésre, úgy hogy a természetrajzi vagy történeti tekintetben nevezetes fák összeírására nézve tett akkori rendelkezések nem vezettek megfelelő eredményhez.

Időközben a Természettudományi Társulat kebelében szóba került a természeti emlékek s nevezetesen bizonyos tipikus flórával bíró területek megóvása, de nincs tudomásunk arról, hogy e részről konkrét kezdeményezés történt volna. Így tehát valószínűleg az Országos Erdészeti Egyesületnek az a felterjesztése, amelyben egyes őserdőmaradványok fenntartását és megőrzését kérte a földmivelésügyi minisztertől, valamint azok a hirlapi közlemények,

amelyek napilapokban, szépirodalmi és szaklapokban idevágóan megjelentek, indíthatták Darányi Ignác földmivelésügyi minisztert arra, hogy az első minisztersége alatt elejtett fonalat ismét felvegye és most már jóval szélesebb alapon kezdeményezze és szervezze a hazai természeti emlékek megóvását.

A kezdő lépés erre annak a füzetnek kiadása, amely „*A természeti emlékek fenntartása*“ czimen a napokban megjelent, s amelyben Kaán Károly m. k. erdőtanácsos a földmivelésügyi miniszter megbízásából szakavatott tollal ismerteti a kérdést és igyekszik a miniszter nemes célzatának híveket nyerni. A miniszter e füzet kíséretében lelkes felhívást intézett az összes törvényhatóságokhoz és az érdekelt társadalmi tényezőkhöz (köztük az Országos Erdészeti Egyesülethez is) a természeti emlékek összeírása ügyében, melyet alább egész terjedelmében közlünk. Meg vagyunk győződve, hogy olvasóink, erdőbirtokosok és erdőtisztek egyaránt készséggel fogják támogatni természeti emlékeink eme leltározását, amely első kelléke annak, hogy azok megvédése iránt a további lépések megtörténhessenek. Az Országos Erdészeti Egyesület minden tagját felkéri, hogy e munkában legjobb tudása és tehetsége szerint működjen közre s a maga részéről összeírási íveket szívesen küld s esetleges felvilágosítással is készséggel szolgál.

Ámde lássuk: mit is értsünk természeti emlék alatt? A füzet erre nézve, miután a külföldi fölfogásokat ismertette, a hazai viszonyok szem előtt tartásával a következően felel:

Véleményünk szerint ugyanis hazánkban a természeti emlékek védelmének ki kell terjednie:

1. a történeti vonatkozású természeti emlékekre.

Ezek lehetnek:

a) a történelem természeti emlékei s a természet olyan tárgyai, melyekhez mondák vagy regék fűződnek;

b) a történelmi nevezetességű helyek természeti diszei;

c) a történelmi események emlékére ültetett fák, facsoportok és erdőrészetek, vagy az ilyen események emlékére érintetlenül fenntartandó természeti alkotások (erdő, facsoport, fa, szikla stb.);

2. azokra a természeti emlékekre, melyek természetrajzi, gazdaságtudományi, esztétikai vagy egyéb jelentőségük miatt becsesek s így fenntartásuk nemzeti érdekből indokolt.

Ilyenek:

a) őserdők vagy olyan erdőrészetek, melyek az őseredeti származás jellegét viselik magukon;

b) ritka méretű fák erdőállománya, csoportja vagy egyes példányai;

c) erdőrészetek bizonyos fanemből ritkábban előforduló és főleg gazdaságtudományi nézőpontból érdekes elegyben;

d) ritka vagy bizonyos vidéken kihaló fanemeket magukban rejtő erdőrészetek, ilyen fanemek egyes csoportjai vagy egyes példányai;

e) más ritka növény, valamint állatfajok és azok lelő- és tenyészhelyei;

f) tudományosan érdekelt kőzetalakulások és azok környezete;

g) őstőzeglápok és tőzegtelepek részletei;

h) esztétikai vagy egyéb nézőpontokból különösen értékes természeti alkotások (sziklák, vizesések, tavak stb.);

i) természeti különlegességek, látványosságok, természeti torzképződmények stb. és azok környezete.

A fogalomnak ezen megjelölése után szerző számos hazai példát sorol fel a természeti emlékek egyes kategóriáira nézve, s azután a természeti emlékek fenntartására irányuló külföldi és hazai tevékenységet ismerteti, aminek eredményeként megállapítja, hogy a természeti emlékek — összeírásuk után — törvényes védelem alá helyezendők. Az erre vonatkozó törvény irányelveit *Kaán* Károly a következőkben véli általánosságban megjelölhetni:

1. A közérdekből fenntartásra kijelölt és bárkinek tulajdonában lévő természeti emlékek törvényes oltalomba vétetnek, a természetben megjelöltetnek, törzskönyvben nyilvántartatnak és állandó felügyelet alatt állanak.¹⁾

2. A kormány utasítást nyer, hogy az állami birtok olyan területrészeit, melyek a rajtuk levő természeti alkotások révén érintetlenül fenntartandóknak találtnak, minden használattól minden időre elvonja és természeti emlékként őriztesse.²⁾

3. A törvényhatóságok, a községek, közbirtokosságok, az egyházi testületek és egyházi személyek — mint ilyenek — továbbá a köz- és magánalapítványok és hitbizományok a birtokukban levő természeti emlékek érintetlen fenntartására kötelezettek,³⁾ de bizonyos, meghatározott terület minimumon felül az ezen kijelölés folytán eső gazdasági haszon kárpótlására igényt tarthatnak.

4. Az állam, a törvényhatóságok, valamint ezek hozzájárulásával rendezett tanácsu városok, nagy- és kisközségek kisajátítás útján megszerezhetnek olyan területeket, melyeken természeti emlékek várnak megőrzésre.⁴⁾

5. A természeti emlékek biztosítása céljából eszközlendő kisajátítások tekintetében szükséges intézkedések megtételére a földmívelési miniszter nyer felhatalmazást.⁵⁾

6. A kormány a törvényhatóságok, városok és községek azon szándékát, melylyel természeti emlékeket kisajátítás vagy vétel útján megszerezni kívánnak, bizonyos esetekben anyagi támogatással elősegítheti.

1) Dimitz L. osztrák osztályfőnök a wieni nemzetközi kongresszuson tett javaslatából.

2) Az amerikai Egyesült-Államok törvénye.

3) Az 1906. évi francia törvény, melyre Delville M. a wieni nemzetközi kongresszuson hivatkozott, a törvényhatóságokat hatalmazza fel, hogy minden birtokost a tulajdonában levő természeti emlékek érintetlen fenntartására kötelezhessen.

4) Conwentz H. dr.-nak javaslata a wieni nemzetközi kongresszuson. Egyben Smet de Naeyer gróf törvényjavaslata, melyet a belga törvényhozásnak terjesztett elő.

5) Hasonló a Franciaországban 1906-ban hozott törvény idevonatkozó intézkedéséhez.

7. Természeti emlékeként kijelölt területek birtokrendezés vagy tagosítás útján fel nem darabolhatók és rendeltetésüktől el nem vonhatók.

8. A természeti emlékek által elfoglalt területeknek teljes adómentesség biztosítottik.⁶⁾

9. A természeti emlékek ügyének intézésére egy országos tanács vagy bizottság⁷⁾ támogatása mellett a földmívelési kormány hivatott.

10. A természeti emlékek hivatásos gondozásának, felügyeletének és egyéb szolgálatának ellátásával az államerdészet hivatalai bizatnak meg.

11. A természeti emlékek fenntartását megfelelő törvényes intézkedések biztosítják.

Az érdeklődést végig lekötő füzetet t. olvasóink figyelmébe ajánljuk. A természeti emlékek megóvásának intézésével államerdészetünk kiválóan nemes kulturális feladatot vállal, amely mindnyájunk őszinte elismerésére és buzgó támogatására méltó.

Kaán Károly füzetét erdőtisztek, lelkészek, községi jegyzők, tanítók és erdőőrök, ha levelezőlapon a földmívelésügyi miniszterium könyvtárához fordulnak, ingyen kapják.

*

A földmívelésügyi miniszternek a törvényhatóságokhoz intézett felhívása a következő:

Valamennyi törvényhatóságnak.

Állandó figyelemmel kísérve a gazdasági élet fejlődését, tapasztalom, hogy az a fokozatos átalakulás, amely az idők folyama alatt természetesen jelentkezik, hazánk egyes vidékeinek képét máris lényegesen megváltoztatta. Azonban a gazdasági élet ezen

⁶⁾ Dimitz osztályfőnek a wieni nemzetközi kongresszuson tartott előadásából.

⁷⁾ Talán a Műemlékek Országos Bizottságához hasonlóan.

örvendetes fejlődése és általában a kultúra haladása sok helyütt oly változásokat is eredményez, amelyek — szigorúan gazdasági szempontból mérlegelve a kérdést — az illető tulajdonosoknak talán anyagi előnyöket biztosítanak, azonban más téren olyan, soha nem pótolható állapotot teremthetnek, amelynek az igazi közérdek vallaná kárát.

Látjuk gyakorta, hogy lassankint eltűnnek az ős természet szépségei és eredetiségei; és kétségessé válik még azoknak a természeti emlékeknek és nevezetességeknek a fennmaradása is, amelyeket a jövő nemzedék számára fenntartani kötelességünk.

Ezek a jelenségek azt igazolják, hogy a múlt ilyen szép és jellegzetes emlékei iránti kegyelet nem vert még elég mély gyökeret mindenütt az emberek lelkében.

Nem méltányolják elég széles körben azt az igazságot, hogy a kulturális haladás legfőbb erejét a természetből meríti, hogy ez az ős erő forrása minden emberi munkának és ez nyújt lelki erőt és testi üdülést is a mindennapi élet küzdelmeiben kimerült embernek.

Nem szivárgott még át a köztudatba az a hosszú idők tapasztalatából merített tanulság sem, hogy a természet egyensúlyának megingatása súlyos gazdasági következményekkel jár.

Hivatásomból folyólag mindenkor arra törekedtem, hogy a természet szeretetét terjeszszem s a természeti erők okszerű használatát lehetőségig biztosítsam.

Ezt a célt tartottam szem előtt, úgy a törvényhozás elé terjesztett javaslataim elkészítésénél, mint az erdő- és mezőgazdaság érdekében tett egyéb intézkedéseimnél is. És ez a cél vezet most, midőn a természet alább felsorolt örökbecsű alkotásainak védelméről gondoskodni kívánok és ezen szándékom megvalósításához az egész művelt társadalom jóindulatu támogatását kérem.

Teszem ezt annak tudatában, hogy a természet kiváló alkotásainak gondozását a gazdasági érdekeken kívül tudományos célok, nemzet történelmi szempontok, esztétikai és etikai tekintetek, szóval olyan érdekek sürgetik, melyeket egy ország kulturájának fejlesztésénél figyelmen kívül hagyni nem lehet.

Ezen meggyőződésemből folyólag kötelességemnek tartom odahatni, hogy a természetnek az ország díszére szolgáló kiváló

alkotásai, tudományos szempontból becses tárgyai és ezek mellett mindazon természeti emlékei, amelyek a magyar történelem eseményeivel valamely vonatkozásban állanak, gondozásban részesíttessenek.

Mert amint a műemlékek, mint emberi alkotások, úgy a természeti emlékek, mint természeti alkotások kiméletet és gondozást érdemelnek.

Ilyen természeti emlékekül a természeti alkotások következő változatait jelölhetem meg: (L. fönn.)

Az idecsatolt és megbízásomból irt munka az ilyen természeti emlékek változatairól és azok fenntartásának kérdéséről példákkal támogatott felvilágosítással szolgálhat.

Valamint az egész országban, úgy a t. törvényhatóság területén is bizonyára előfordulnak ilyen természeti emlékek.

Ha pedig ezek fenntartásáról gondoskodni kívánunk, úgy első feladatként azok összeírását és törzskönyvbe foglalását kell tekintenem.

Az összeirt anyag feldolgozása után készíthetem csak el az azok fenntartására vonatkozó intézkedések tervezetét.

Azon biztos reményben, hogy a természeti emlékek megővését célzó ezen törekvéseimben a magyar társadalom minden tényezőjének hathatós közreműködésére számíthatok, bizalommal fordulok elsősorban is a t. törvényhatósághoz, hogy a területén előforduló és fenntartásra érdemes természeti emlékek mindegyikét az itt végzendő osztályozás megkönnyítésére külön-külön lapon, de az ide zárt minta formájában, az összes rovatok kitéltése mellett, gondos körültekintéssel mielőbb összeírtni s az összegyűjtött anyagot folyó évi augusztus hó végéig ide bemutatni szíveskedjék.

Nagy sulyt helyezek arra is, hogy a természeti emlékeknek minden időkre biztosítandó fenntartása kérdésében a t. törvényhatóság jól megfontolt és kimerítő javaslatát birjam. Felkérem ez okból, hogy az összegyűjtött anyag bemutatásakor az idezárt munkában kifejtettek figyelembe vétele mellett ebben az irányban is részletesen nyilatkozni szíveskedjék.

Hogy pedig a törvényhatóságok munkáját előmozdítsam, utasítottam a vezetésem alatt álló minisztérium alá rendelt összes hivatalokat, intézeteket és közegeket, hogy a kerületükben elő-

forduló természeti emlékeket a törvényhatóság első tisztviselőjének jelentsék be s a t. törvényhatóságot e fontos munkájában minden rendelkezésre álló módon elősegíteni igyekezzenek.

Felkértem a belügyi, valamint a vallás- és közoktatásügyi miniszter urakat, hogy a vezetésük alatt álló miniszterium alá rendelt hatóságokat, hivatalokat, intézeteket és közegeket hasonló eljárásra és támogatásra szintén felhívják.

Megkerestem továbbá az összes, e kérdésben érdekelt egyesületeket, hogy szives közreműködésükön és elém terjesztendő javaslataikon kívül tagjaikat a t. törvényhatóság munkájának támogatására szintén felkérjék.

Végül nem hagyhatom felemlítés nélkül, hogy az eljárás sikerét előmozdítaná, ha a t. törvényhatóság kebeléből egy bizottságot alakítana, mely a természeti emlékek összeírásának irányt szabna, az összeírt emlékeket elbirálná és amely a természeti emlékek fenntartása érdekében a t. törvényhatóság részéről elém terjesztendő javaslatok tervét egybeállítani lenne hivatva.

Budapest, 1909. évi április hó 14-én.

Darányi s. k.

Neveljünk erőteljes csemetéket.

Irta: Muzsnay Géza.

Az Erdészeti Lapok folyó évi I. füzetében „A közép- és magashegységi erdeink mesterséges felujításánál tapasztalható hibákról“ cím alatt megjelent közleményemben közép- és magashegységi erdeink mesterséges felujítását illetőleg, a siker elégtelen voltának legfőbb okául azt jelöltem volt meg, hogy az ültetésnél sűrű állásban nőtt, gyenge csemetéket alkalmazunk. E nálunk majdnem általánosan tapasztalható hiba mielőbbi megszüntetését nagyon kívánatosnak tartom hazai erdőgazdaságunk fejlődése érdekében. Ez indított annak idején a fentebb idézett közlemény megírására s ez adja a tollat a kezembe most is. A jelen alkalommal azonban csupán az a célom, hogy a gyenge csemeték alkalmazásának hátrányos voltát, illetőleg az erőteljes csemeték ültetésének előnyeit *pénzügyi szempontból* világítsam meg az